

institute: Geheimes Staatsarchiv Preußischer Kulturbesitz a Brandenburgisches Landeshauptarchiv Potsdam. Výrazněji bylo čerpáno ještě ze sbírek Staatsbibliothek při Geheimes Staatsarchiv. Celkem se tu objevuje 22 archivů a knihoven v Německu, Rakousku a České republice. V našem případě je to Národní archiv se čtyřmi listinami z fondu Korunní archiv (ten je zde nepřesně označen jako archivní instituce) a Moravský zemský archiv v Brně s deseti písemnostmi. Ty ale bohužel editorkou navštíveny nebyly a pro údaje k nim vychází z archivních inventářů dostupných na internetu.

V přehledu absentují archivy polské. Vzhledem k nejasnému záměru ohledně písemností Nové marky, jež se dnes nachází na území Polska, není jasné, zda to bylo autorčiným cílem, nebo přehlédnutím (autorka se k nim v předmluvě nijak nevyjadřuje). Faktem je, že v Gorzovském státním archivu (Archiwum Państwowe w Gorzowie Wielkopolskim, fond Akta miasta Gorzowa Wielkopolskiego) se nachází mnoho listin českých Lucemburků, ať už jde o Karla, Václava, ale především Jana Zhořeleckého. S tím ostatně souvisí i jiná sporná záležitost v koncepci edice – tou je její počátek, který autorka stanovila na 2. říjen 1373, kdy Karel udělil Braniborskou marku v léno svým synům. Lucemburkové ale zemi získali již během letní vojenské kampaně toho roku a začali z titulu zeměpánů vydávat písemnosti pro tamní příjemce koncem srpna 1373. Doslova desítky (zpravidla konfirmačních) listin, které tehdy byly expedovány z Karlovy kanceláře, ať už jeho, či Václavovým jménem, autorka do edice nezahrnula.

U některých listin s ušším vztahem k Čechám je třeba určitých doplňků. U písemnosti č. 2 (Karlova a Václavova listina pro některá česká města, která se zaručila za splacení částky za koupi Braniborska) můžeme doplnit její dochování (autorka ji považuje za zmizelou) ve staroměstské Liber vetustissimus (v moderní edici Hany Pátkové na s. 73). Karlova listina č. 9, určená pro Albrechta Meklenburského, má být podle editorky uložena v Národním archivu (ve fondu Korunní archiv). Ta zde ale není – uvedené odkazy vedou na listinu, kterou téhož dne vydal Albrecht Meklenburský pro Karla. Zcela zkomoleno je místo vydání listiny č. 179 jako Burglemnitz – jde samozřejmě o Křivoklát (Pürglitz). Autorka navíc tuto lokalitu v místním rejstříku identifikovala chybně jako Velký Vřeštov.

Ediční pravidla autorka cíleně přebírá dle vzoru užívaného v Regestech Imperii. U písemností, které sama viděla, se snaží o podání podrobných regestů. Proměnlivou úroveň ale vykazují

regesty hejtmanských listin, které přebírala odjinud. Občasné nepřesnosti ve zpracování materiálu někdy prozrazují transkribované části datačních formulí, které v souladu s územím RI rozepisuje. U listiny č. 197 je toto znění zcela chybné (nejspíš sem byla přehlédnutím zařazena datace zcela jiné písemnosti), u č. 195 je uveden nepřesně sv. Jiří namísto sv. Řehoře (S. Georgii tag → S. Gregorii tag). I v prepisech relačně-konceptních poznámek jsou občas chyby v transkripci (č. 68, 196), nebo je poznámka zcela vynechána (č. 207).

Pokud jsem nic nepřehlédl, neobjevuje se v edici ani jedno ineditum. Je to jistě pochopitelné vzhledem k širokému rozsahu Riedlova Codexu diplomaticus Brandenburgensis. Byť měla předložená publikace poskytnout moderní zpracování příslušného materiálu z této monumentální, dnešním nárokům však již nevyhovující ediční řady, autorka tuto mezeru zaplnila jen částečně. Skutečnost, že téměř polovina písemností je zde vydávána právě na základě braniborského Codexu, neboť editorka zcela rezignovala na dohledání jejich současného uložení a práci s nimi, je zklamáním.

TOMÁŠ VELIČKA

Codex Přemyslaeus. Regesty z výpisů z dvorských register Václava IV. z doby kolem a po roku 1400 / Regesten aus den Auszügen von den Hofkanzleiregistern Wenzels IV. aus der Zeit um und nach 1400, ed. Ivan HLAVÁČEK, Filosofia, Praha 2013 (= Archiv český XXXIX)

280 s., ISBN 978-80-7007-400-8

Historicky první německo-český svazek Archivu českého přináší edici, která stejně jako vybraný pramen spojuje prostor českých zemí a středověké Říše. Zatímco edice vychází v tradičně bohemikální řadě Archivu českého a zároveň navazuje na autorovu práci pro Regesta Imperii, také příslušný kodex ve svém obsahu přináší množství pramenů k českým i říšským dějinám. Rukopis nazývaný tradičně *Codex Přemyslaeus* byl nalezen na sklonku 18. století v knihovně františkánského kláštera v polském Přemyšlu a dnes je uložen v pražské Národní knihovně. Tento důležitý pramen k diplomacie krále Václava IV. a dějinám jeho doby, ačkoli nejde o přímý produkt panovníkovy kanceláře, posloužil již několika generacím

badatelů od Františka M. Pelcla přes Jaromíra Čelakovského, Augusta Sedláčka až po autora anotované edice.

Z těchto znalostí může vycházet a také vychází poměrně stručný úvod edice. Nejprve zhuštěně ve dvoustránkové české předmluvě, poté obsírněji v předmluvě německé a v úvodu autor podává základní charakteristiku pramene a shrnuje hlavní etapy jeho dosavadního výzkumu. *Codex Přemyslaeus* charakterizuje jako soubor výpisů a výtahů z register Václavovy dvorské kanceláře, který vznikl pravděpodobně ve dvacátých letech 15. století při polské královské kanceláři. Jeho hlavní význam spočívá v tom, že žádný originální svazek ani zlomek Václavových register se nedochoval a *Codex Přemyslaeus* je nejpodrobnějším pramenem k jejich podobě, a to přes jeho mnohé nedostatky včetně vynechaných datací i mnoha jmen, písařských chyb a přes další nejasnosti. Autor na základě uvedeného rukopisu mohl vyslovit závěr, že Václavova kancelář vedla jednotná registra pro listiny vydávané do všech oblastí pod panovníkovou vládou včetně Říše a zároveň ve všech užívaných jazycích, především v latině a němčině. Mnoho listin, které kodex zachytil, se zároveň nedochovalo v žádném jiném prameni, a tak tento rukopis alespoň zčásti pomáhá upřesnit i naše představy o množství písemností, které opouštěly panovníckou kancelář. V další části úvodu je svazek zasazen do kontextu přípravy Regest Imperii doby Václavovy a jsou nastíněny použité ediční zásady.

Edice zachovává původní pořadí záznamů v kodexu a zachycuje celkem 353 položek z let 1397–1407. Zdaleka ne všechny listiny se ovšem podařilo přesně datovat: v samotném rukopisu je datováno pouze 41 listin, další bylo možné zařadit podle dochovaných originálů nebo podle dalších souvislostí. Jako forma zpřístupnění záznamů v kodexu byly zvoleny náhradní regesty v současné němčině, které na rozdíl od stručné edice Augusta Sedláčka přinášejí všechna jména i věcné okolnosti v listinách zmíněné. Důležité obraty a formulace včetně jmen jsou pro upřesnění přímo v textu doplněny v jazyce originálu, obvykle v latině nebo středověké němčině. Doprovodný aparát zmiňuje nejprve kancelářské poznámky, údaje o dochování textu, jeho starších edicích a poznámky s upřesňujícími údaji o zmíněných osobách nebo okolnostech, za nichž byla listina vydána. Po registáři následuje chronologický seznam datovaných i přesně datovatelných listin z kodexu, přehled incipitů areng, seznam jedenácti listin od jiných vydavatelů, které se v kodexu dochovaly, a soupis inserovaných starších listin.

Závěrečný rejstřík osob a míst je uspořádaný primárně místně. Řada informací především o osobách, jež zmiňují listinné texty, je uvedena v doprovodném aparátu pouze při první zmínce, jak autor zdůrazňuje v úvodu. Samotný rejstřík by ovšem zasloužil řadu upřesnění, zejména co se týká identifikace méně známých míst a osob. Za příklad může posloužit listina č. 141 z 19. prosince 1403, známá i z originálního dochování v treboňském archivu a dostupná mimo jiné i v příslušném svazku *Regest aetatis Venceslai IV.*, jak autor samozřejmě uvádí. Zde zmíněný hrad „Skalitz“ je dnešní Stříbrná Skalice v Posázaví (v rejstříku uvedena pouze jako Skalice s určením do středních Čech), „ein gewisser Bohdal“ (tak i v rejstříku) pak Bohdal z Drahonice, jak vyplývá mimo jiné z příslušného svazku Sedláčkových *Hradů*. Autor edice si je ovšem této okolnosti vědom a sám ji připouští v úvodu. I tato skutečnost naznačuje, vedle charakteru samotného pramene, že využití anotované edice bude spočívat mnohdy v kontextu s dalšími edicemi Václavových listin a zejména s chystanými svazky Regest Imperii.

Také zpracování editovaného rukopisu mělo původně být součástí edičního projektu Regesta Imperii, čemuž odpovídá i jazyk celého svazku. Volba vydat *Codex Přemyslaeus* jako jedinečný pramen samostatně a neroztříštit jeho zápisy do některého ze svazků Regest se však ukázala jako jednoznačně správná. V chronologicky sestavených řadách Regest by se jednotlivé záznamy vyhledávaly jen obtížně, nemluvě o jejich složitěm zařazování z důvodu často nepřesné datace. Takto má uživatel před sebou edici, která respektuje podobu pramene a zpřístupňuje více z jeho vypovídací hodnoty, včetně vazby na původní kancelářská registra.

VOJTĚCH VANĚK